

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด ในครั้งนี้ ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ
2. แนวคิดที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน
3. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ
4. แนวคิดเกี่ยวกับระบบบริหารศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ในการศึกษารั้งนี้ มุ่งศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการ และการเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารจัดการศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด ผู้ศึกษาจึงได้นำแนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารจัดการที่ได้จากการตรวจสอบ ทบทวนวรรณกรรมเฉพาะที่สัมพันธ์กับการศึกษามาพิจารณานำเสนอ ดังต่อไปนี้

1. ความหมายและรูปแบบของการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการซึ่งผู้ศึกษาได้กล่าวถึงในที่นี้จะเป็นการผสมผสานระหว่าง คำว่า “การบริหาร” (Administration) และ “การจัดการ (Management) สำหรับคำว่า “การบริหาร” มักใช้ในเชิงการบริหารภาครัฐ เช่น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย การบริหารการพัฒนาเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น พ.ศ. 2539 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 เป็นต้น หากพิจารณาในแง่เป้าหมายองค์การแห่งรัฐแล้ว จะเห็นได้ว่ามิได้มุ่งหมายผลของการกระทำที่แสวงหาผลกำไร ดังนั้น “การ

บริหาร” ที่นิยมใช้ในภาครัฐจึงอาจเป็นความหมายที่ต้องการสื่อสารและเน้นย้ำให้ตระหนักถึงเจตนารมณ์ของการลงทุนภาครัฐที่ไม่พึงประสงค์จะได้ผลตอบแทนเป็นกำไรนั่นเอง

คำว่า “การบริหาร” มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “Administatrae” หมายถึงช่วยเหลือ (Assist) หรืออำนวยการ (Direct) การบริหารหลายๆ ความหมายอาจสัมพันธ์ใกล้เคียงกับคำว่า “Minister” หมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้ ความหมายดั้งเดิมของคำว่า Administer อาจกล่าวโดยย่อๆ ว่าเป็นการติดตามดูแลสิ่งต่างๆ และคำจำกัดความง่ายๆ ที่ทันสมัยคือ “การทำงานให้สำเร็จ” สำหรับ “การจัดการ” มักนิยมใช้ในแวดวงธุรกิจเอกชนซึ่งมุ่งแสวงหาผลกำไร เป็นเป้าหมายหลัก ส่วนผลที่พึงต่อแก่สาธารณะ (Public) ถือเป็นเพียงเป้าหมายรอง หรือผลพลอยได้ อย่างไรก็ตามการบริหารภาครัฐ ในระยะต่อมาก็เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น อาทิ การให้บริษัทธุรกิจเอกชน เข้ามารับผิดชอบต่อสังคมในเชิงธุรกิจ เช่น การให้สัมปทานโทรศัพท์ การสื่อสารต่างๆ และภาคธุรกิจเอกชนก็ได้เข้าไปรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นในลักษณะการคืนกำไรแก่สังคม เป็นต้น (พิธีสิทธิ์ คำนวณศิลป์. 2548 : 18 – 19) นอกจากนี้ยังมีกลุ่มนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการบริหารจัดการ ได้นิยาม ความหมายของคำว่า “การบริหารหรือการจัดการ” ดังนี้

สมพงษ์ เกษมสิน อธิบายว่า การบริหารเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบกันตามกระบวนการบริหาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมพงษ์ เกษมสิน. 2521 : 13 – 14)

นอกจากนี้ ยังจัดองค์ประกอบที่ใช้วัดความสำเร็จของงาน ซึ่งต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพ (Efficiency) การบริหารที่ดีนั้นต้องมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงการจัดการเกี่ยวกับ คน เงิน และอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับเจ้าหน้าที่ประเภทต่างๆ โดยการพิจารณาถึงความสามารถและความชำนาญของแต่ละบุคคล พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณและอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่เหมาะสม ตามหลักความสำคัญก่อนหลัง ทำให้เกิดความพึงพอใจในระหว่างผู้รับบริการและครอบคลุมไปทุกกลุ่มชน

2. ประสิทธิผล (Effectiveness) นอกจากประสิทธิภาพแล้ว การบริหารที่ดีต้องมีประสิทธิผลด้วย ประสิทธิผลในที่หมายถึง ความสำเร็จหรือการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ฉะนั้นประสิทธิผลของการบริหาร อาจวัดได้จากการเปรียบเทียบความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติเสร็จสิ้นแล้วกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า การบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะมีความมีประสิทธิภาพเสมอไป เพราะความสำเร็จของงานตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นั้น อาจต้องใช้ทรัพยากรการบริหารคือ คน เงิน และอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้มากจนเกิดความจำเป็น

3. การประหยัด (Economy) การบริหารที่ดีให้มีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต้อง

คำนึงถึงการประหยัดด้วย ซึ่งการประหยัดนี้มิได้หมายความว่าเพียงแต่การระมัดระวังการใช้จ่ายเงินเท่านั้น ต้องรวมถึงทรัพยากรการบริหารอื่นๆ ทั้งด้านกำลังคนและอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ นอกจากนี้เวลาก็เป็นปัจจัยที่ต้องนำมาพิจารณาด้วยเสมอ เพราะงานที่มีประสิทธิผลดีเลิศ แต่ต้องใช้เวลาเนิ่นนานเกินไปไม่สมดุลกัน ก็ถือว่าไม่มีประสิทธิภาพในการบริหาร หรือการดำเนินงานเช่นกัน

4. ความเป็นธรรม (Equity) การบริหารที่ดีนั้น นอกจากจะมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประหยัดแล้ว จะต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมด้วย เพราะความเป็นธรรมจะช่วยทำให้เกิดความเสมอภาคปราศจากการเลือกเฟ้นที่รักมักที่ชังขึ้นในสังคม

5. ความครอบคลุม (Coverage) การครอบคลุมของการบริการนั้น เป็นส่วนหนึ่ง que แสดงให้ทราบถึงประสิทธิภาพของการบริหาร นอกเหนือจากความสัมพันธ์ของการใช้ทรัพยากรการบริหารที่มีอยู่ ซึ่งอาจวัดได้จากองค์ประกอบด้วยการกระจายของบริการ และปริมาณการใช้บริการที่จัดให้ นอกจากนี้คุณภาพของบริการที่จัดให้อาจใช้เป็นดัชนีวัดประสิทธิภาพของการบริหารไปด้วย

6. ความซื่อสัตย์และมีเกียรติ (Honest and Honour) การบริหารจะเกี่ยวข้องกับ ความซื่อสัตย์ เกียรติยศ ชื่อเสียง และจรรยาวิชาชีพ ซึ่งอาจถือเป็นธรรมเนียมในการบริหารงานว่า การปฏิบัติงานใดๆ ก็ตามต้องดำเนินไปด้วยความตั้งใจและเต็มใจ ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนซึ่งจะนำมาซึ่งความรักและนับถือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดแรงเสริมสำหรับการบริหารงานให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป นอกจากนี้ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในจิตใจ

การบริหารทรัพยากร กำลังคนผู้ปฏิบัติงานจะถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการทำงาน ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจและวางแผนพัฒนาทรัพยากรกำลังคนได้ ดังต่อไปนี้ (สงครามชัย สีทองดี. 2543 : 37)

ธงชัย สันติวงษ์ ได้ให้ความหมายของการบริหาร คือการทำงานต่างๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำ โดยมีทรัพยากรด้านบุคคลเข้าร่วมทำงานในองค์การ ซึ่งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านเครื่องจักร อุปกรณ์ วัสดุ ดิน เงินทุนและข้อมูลสารสนเทศต่างๆ (ธงชัย สันติวงษ์. 2543 : 11 – 12)

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐาน ที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการ ที่เพิ่มขึ้นจาก 4 ประการดังกล่าว ประกอบด้วย

วิลเลียม ที กรีนวูดส์ (William T. Greenwood) ได้ให้ความเห็นว่า ปัจจัยพื้นฐานที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการควรมีอย่างน้อย 7 ประการ คือ (1) คน (Man) (2) เงิน (Money) (3) วัสดุสิ่งของ (Material) (4) อำนาจหน้าที่ (Authority) (5) เวลา (Time) (6) กำลังใจในการทำงาน (Will) และ (7) ความสะดวกต่างๆ (Facility) (William T. Greenwood. 1965 : 74 – 75 ; อ้างอิงใน สถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย. 2539 : 4)

โรบบิ้น (Robbin) ได้แบ่งองค์ประกอบของปัจจัยพื้นฐานที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการที่จะดำเนินการกิจต่างๆ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดไว้ดังนี้

1. Human Resource (Man) คือทรัพยากรบุคคลซึ่งได้แก่ผู้บริหาร หรือพนักงานระดับต่างๆ ในองค์กร ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นคนที่นำเอาวัตถุดิบหรือทรัพยากรอื่นๆ มาผลิตเข้ากระบวนการจัดการขององค์กรให้เกิดผลผลิตตามเป้าประสงค์

2. Capital (Money) คือทุน ซึ่งอาจจะจะเป็นเงินทุน งบประมาณหรือที่ดิน ซึ่งจำเป็นในการผลิต หรือดำเนินกิจกรรม

3. Raw Material คือ วัตถุดิบตั้งต้นที่จะนำเข้าสู่กระบวนการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิต หรืออาจจะเป็นวัสดุ เครื่องจักร ครุภัณฑ์ต่างๆ ที่จำเป็นในการผลิต

4. Management หมายถึง กลุ่มกระบวนการ ซึ่งประกอบไปด้วยแผนการจัดการองค์การ การอำนวยการ และการควบคุมงาน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ทรัพยากรบุคคลจะเป็นตัวจักรสำคัญในการกระทำกับวัตถุดิบโดยใช้ทุนเข้ามาช่วยเพื่อให้เกิดผลผลิตตามวัตถุประสงค์

5. Information ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อองค์กร (Robbin S. Management. New Jersey. 2002 : 12, อ้างใน ประจักษ์ ผลเรือง. 2546 : 34)

บาร์โทล และมาร์ติน (Bartrol and Martin) ให้ความหมายของการบริหารจัดการว่าเป็นกระบวนการ (Process) ทำให้เป้าหมาย (Goal) ขององค์กรบังเกิดผลสัมฤทธิ์โดยการวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำหรือการจูงใจ (Leading) และการควบคุม (Controlling) งานของสมาชิกองค์กรและเป็นการใช้ทรัพยากรขององค์กรที่มีอยู่ให้บรรลุถึงเป้าหมายพื้นฐานขององค์กรในการผลิตสินค้าและบริการที่พึงปรารถนาของหน่วยงานสังคมบางส่วน (bartol, Kathryn. And Martin, David C. Management. 1991 : 6-9, อ้างใน ประจักษ์ ผลเรือง. 2546 : 32)

ดังนั้น อาจสรุปองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญของการบริการจัดการ 4 องค์ประกอบ คือ การวางแผน (Planning) การจัดการองค์การ (Organizing) การจูงใจหรือการนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)

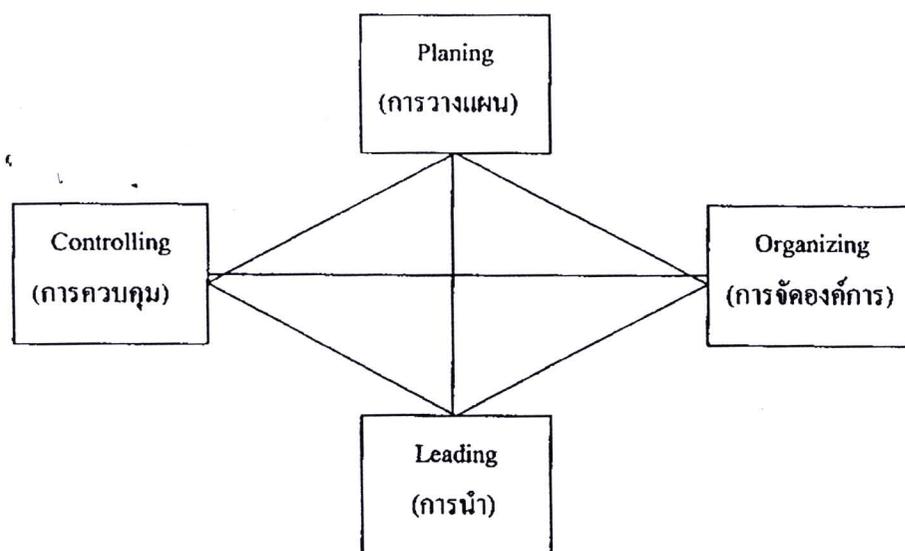
การวางแผน เป็นการทำหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายและตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด เพื่อมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

การจัดองค์กร เป็นกระบวนการทำหน้าที่เกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรอื่นที่ไม่ใช่มนุษย์ เพื่อให้แผนที่ตั้งไว้สามารถดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จได้

การจูงใจหรือการนำ เป็นกระบวนการทำหน้าที่เกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจให้ผู้อื่นทำงานมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรเป็นสำคัญ

การควบคุม เป็นกระบวนการที่มุ่งสู่การออกกฎระเบียบ วิธีปฏิบัติในการทำกิจกรรมขององค์กรให้ได้ผลลัพธ์ตามมาตรฐานงานและเป้าหมายที่องค์กรพึงประสงค์

องค์ประกอบพื้นฐานของการบริหารจัดการทั้ง 4 ประการดังกล่าว ต่างก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สามารถนำมาแสดงเป็นแผนภาพประกอบ ดังนี้

ภาพที่ 2.1 แสดงองค์ประกอบของการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการตามที่ได้นำเสนอแล้วข้างต้นอาจสรุปได้ว่า หมายถึง ความพยายามของผู้นำในการสร้างความพร้อมและสร้างสมรรถนะให้กับตน เพื่อการสร้างสรรค์บรรยากาศแรงจูงใจให้คนอื่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานใดๆ อย่างเป็นระบบจนบังเกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และได้งานอันพึงประสงค์ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ตามลำดับ ได้แก่ (1) ฐานองค์ความรู้ ฐานภูมิปัญญา ทักษะ ประสบการณ์ (2) เป้าหมายความสำเร็จ (3) ตัวชี้วัด (4) รูปแบบวิธีการทำงาน และ (5) กระบวนการจัดการสู่เป้าหมาย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิด “การบริหาร” ในภาครัฐ กับแนวคิด “การจัดการ” ในภาคธุรกิจเอกชนกล่าวคือให้ความสำคัญต่อผลที่ได้จากการนำนโยบายศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ของกระทรวงวัฒนธรรม ไปสู่การปฏิบัติโดยมุ่งหวังทั้งผลที่ได้รับ

หรือผลลัพธ์อันเป็นประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณะโดยรวม ดังนั้นผู้ศึกษาจึงใช้คำว่า “การบริหารจัดการ” เพื่อให้ครอบคลุมขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน

1. ความหมายและลักษณะของประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

1.1 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความหมาย ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การปฏิบัติงานหรือบริการที่ถูกต้องรวดเร็ว ใช้เทคนิคที่สะดวกสบายกว่าเดิม คุ่มค่า และใช้ทรัพยากรน้อยที่สุดในขณะที่ต้องการผลงานมากที่สุด (Efficiency is Do Things Right) กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 49)

1.2 ดิน ปรัชญาพฤทธิ ได้ให้ความหมาย ประสิทธิภาพ (Efficiency) ไว้ในหนังสือศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์ หมายถึง การสนับสนุนให้มีวิธีการบริหารที่จะได้รับผลมากที่สุดโดยสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด นั่นก็คือการลดค่าใช้จ่ายด้านวัสดุและบุคลากรลงในขณะที่พยายามเพิ่มความแน่นตรงความเร็วและความราบเรียบของการบริหารให้มากขึ้น (ดิน ปรัชญาพฤทธิ. 2528 : 130)

1.3 วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้ให้ความเห็นว่า ประสิทธิภาพของการบริหารงานจะเป็นเรื่องซึ่งความเจริญก้าวหน้าหรือความล้มเหลวขององค์กร งานที่สำคัญที่สุดของผู้บริหาร ก็คืองานในหน้าที่ของการบริหารซึ่งจะเป็นสากลไม่ว่าองค์กรนั้น จะมีขนาดใหญ่หรือเล็ก ผู้บริหารที่ชาญฉลาดจะต้องเลือกการบริหารที่เหมาะสมกับองค์กรของตนเองในสถานการณ์ต่างๆ และสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด

1.4 ระพี แก้วเจริญและชิตยา สุวรรณเชฏฐ์ ได้ให้ความหมายของคำว่าประสิทธิภาพ หมายถึงความคล่องแคล่วในการปฏิบัติงานให้สำเร็จซึ่งไม่ได้กล่าวถึงปัจจัยนำเข้าหรือความพึงพอใจ (ระพี แก้วเจริญและชิตยา สุวรรณเชฏฐ์. 2510 : 12)

1.5 ทิพาวดี เมฆสุวรรณค์ กล่าวถึงประสิทธิภาพว่ามีความหมายรวมถึงผลิตภาพและประสิทธิภาพ โดยประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่วัดได้อย่างมีมติ ตามแต่วัตถุประสงค์ในการพิจารณา คือ

1.5.1 ประสิทธิภาพในมิติ ของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต (Input) ได้แก่การใช้ทรัพยากรด้านเงิน คน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ่มค่า และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

1.5.2 ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการบริหาร (Process) ได้แก่ การทำงานที่ถูกต้องได้มาตรฐาน รวดเร็ว และใช้เทคนิคที่สะดวกขึ้นกว่าเดิม

1.5.3 ประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ ได้แก่ การทำงานที่มีคุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อสังคม เกิดผลกำไร ทนเวลา ผู้ปฏิบัติงานมีจิตสำนึกที่ดีต่อการทำงานและบริการเป็นที่พอใจของลูกค้าหรือผู้มารับบริการ (ทิพาวดี เมฆสวรรค์. 2538 : 2)

ดังนั้น ความหมายของประสิทธิภาพ คือ การทำงานที่มีสาระสำคัญ คือ การทำความเข้าใจและกำหนดแนวความคิดในการทำงานให้กระจ่างแจ้ง ใช้หลักสามัญในการพิจารณาความน่าจะเป็นไปได้ของงาน มีการให้คำปรึกษาและแนะนำอย่างสมบูรณ์ถูกต้อง รักษาระเบียบวินัยในการทำงาน ปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม เชื่อถือได้ มีความซื่อสัตย์ มีสมรรถภาพ ผลของงานได้มาตรฐาน

2. แนวคิดเกี่ยวกับระบบบริหารศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด

การจัดระบบบริหารจัดการศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนที่ดี คือ มีผลต่อการบริหารจัดการภายในชุมชนเองและต่อการจัดกิจกรรมนอกชุมชนด้วย นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การจัดระบบบริหารจัดการศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ คือ การเข้าใจแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องไปในทิศทางเดียวกันทุกระดับ ตั้งแต่ระดับกำหนดนโยบายระดับอำเภอ และระดับผู้ปฏิบัติ ตามแนวทางในการดำเนินงานจัดกิจกรรมวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ดังนี้

2.1. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งหมายถึง องค์ความรู้ สติปัญญา ความคิด ความสามารถ ทักษะและความสามารถที่เป็นองค์รวมทั้งหมดของคนไทย อันเกิดจากการสะสมองค์ความรู้มวลรวมทุกด้านที่ผ่านกระบวนการสืบทอด ปรับปรุง พัฒนาและเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดี ในการสร้างผลงาน แก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในแง่ปฏิบัติของศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด มีการดำเนินการดังนี้

2.1.1 ตั้งคณะทำงานดำเนินงานด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และร่วมมือกันสำรวจ รวบรวมรายชื่อ ประวัติและผลงานผู้ทรงภูมิปัญญาของท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นคนรู้ คนเก่ง เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพที่หลากหลายมานาน

2.1.2 เชิญผู้ทรงภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่สำรวจไว้แล้วมาประชุมปรึกษาหารือร่วมกันทุกคนเพื่อถ่ายทอดความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

2.1.3 บันทึกภาพ เสียง และถอดบันทึกเป็นข้อความไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อการศึกษาเรียนรู้และเผยแพร่ใน โอกาสต่อไปด้วย

2.1.4 สนับสนุนให้เกิดการรวมตัวเป็น “กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น” และผลักดันให้เกิดกิจกรรมของกลุ่ม เช่น ปรึกษาหาทางถ่ายทอดความรู้แก่สถานศึกษา ศาสนสถาน ชุมชน และผู้สนใจทั่วไป เป็นระยะตลอดทั้งนัดหมายเวลาและสถานที่จัดการแสดงผลงานของแต่ละคนในบ้านหรือพื้นที่ของตน เป็นต้น

2.1.5 ขอความร่วมมือ และมอบหมายภารกิจหน้าที่ในการให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และการดำรงชีวิตที่ดำรงอย่างหลากหลายในท้องถิ่น ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน

2.1.6 สนับสนุนให้สมาชิกของกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ร่วมคิด ร่วมดำเนินงานตามภารกิจหน้าที่ของตนและของกลุ่ม ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลที่เกิดจากการดำเนินงานของกลุ่ม

2.1.7 หาโอกาสให้กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประชุมพบปะปรึกษาหาทางถ่ายทอดความรู้แก่สถานศึกษา ศาสนสถาน ชุมชน และผู้สนใจเป็นระยะ ตลอดทั้งนัดหมาย เวลาและสถานที่จัดการแสดงผลงานของแต่ละคนในบ้านหรือพื้นที่ของตน

2.2.1.8 ส่งเสริมกลุ่ม โดยการหาโอกาสส่งเสริมสมาชิกในศูนย์ทุกคน ได้เดินทางออกไปศึกษาเรียนรู้และประสบการณ์นอกชุมชน ต่อเติมเสริมสร้างประสบการณ์ให้องงเงยเพิ่มมากขึ้นเป็นการพัฒนาความเก่ง ความกล้า ความแกร่งของบุคคลของชุมชน

2.1.9 นำความรู้ที่ได้รับไปเก็บรวบรวมไว้ที่ศูนย์ข้อมูลและห้องสมุดชุมชนเพื่อให้บริการต่อไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรม

ด้านอาชีพศิลปะและวัฒนธรรม หมายถึง กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทางศิลปะและวัฒนธรรม ในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น การทำอาหาร การแปรรูปอาหาร การนวดแผนไทย สมุนไพร การเล่นเกมกีฬาพื้นบ้าน คนตรีไทย เพลงพื้นบ้าน กลอน นิทาน ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม เป็นต้น เป็นการรวบรวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มสนใจในกิจกรรมส่งเสริมรายได้ในชุมชน การอยู่ดีมีสุขตามแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการนำคุณค่าชื่อเสียง สิ่งดีงามหรือสัญลักษณ์ของท้องถิ่นเหล่านี้มาบริการเผยแพร่ บอกเล่ากล่าวถึงสืบต่อกันไป นำไปผลิตสินค้าเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการขยายโอกาส สร้างอาชีพให้เกิดขึ้นได้ ลดรายจ่ายของชาวบ้าน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในท้องถิ่นทั้งนี้ โดยการ

1. ตำรวจหาผู้รู้ คนเก่ง ที่ประกอบอาชีพด้านศิลปวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ที่หลากหลาย เช่น การเล่นเกมกีฬาพื้นบ้าน การร้อง การรำ ละคร การแสดงต่างๆ การสานกระบุงตะกร้า สิ่งของที่ใช้ใน

ชีวิตประจำวัน การถักแห ความเชื่อที่หลากหลาย หมอทำขวัญนาค ผู้ประกอบพิธีกรรมของท้องถิ่น เป็นต้น

2. มีการรวมกลุ่ม เพื่อให้ผู้ประกอบอาชีพแต่ละสาขาเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในอาชีพเดียวกันและต่างอาชีพกัน

3. ประสานกับผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในแต่ละด้านเพื่อให้เป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ในแต่ละด้านและแต่ละความสามารถ

4. ส่งเสริมการรวมกลุ่มการผลิต การจำหน่าย การขยายตลาดออกนอกชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ผู้ประกอบอาชีพด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น ประสานกับองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม (อบต.ท่าโสม) สภาวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมอำเภอ

5. ส่งเสริมให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ต.ท่าโสม ได้พัฒนาขึ้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จัดงานเทศกาลของตำบล เช่น เทศกาลวันสงกรานต์ เทศกาลเทศน์มหาชาติ และการทำบุญสังคายนา งานศิลปะและรื่นเริง เช่น จัดงานวันอนุรักษ์มรดกไทย เป็นต้น

6. จัดแสดงและสาธิตผลงานในโอกาสต่างๆ เช่น งานเทศกาลของท้องถิ่น งานเทศกาลของจังหวัด งานศิลปะและรื่นเริง เป็นต้น

7. ส่งเสริมเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ด้านศิลปวัฒนธรรมของกลุ่ม ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทั้งในชุมชนและนอกท้องถิ่น โดยร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เช่น วิทยุชุมชน ประชาสัมพันธ์จังหวัด

4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม

ด้านการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน ในตำบล กิจกรรมดังกล่าวไม่เพียงแต่การถ่ายทอดระบบคุณค่าจากระบบความเชื่อในสังคม ยังเป็นศูนย์ความร่วมมือการดำเนินงานและกิจกรรมทางด้านศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี จารีตต่างๆ ในท้องถิ่นเป็นระบบที่ควรได้รับการคัดกรองจากชุมชนที่มีแบบแผนไม่ผิดเพี้ยนไปจากค่านิยมของชุมชน ในแง่ด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนี้ ทางศูนย์ได้ดำเนินการตามแนวทาง ดังนี้

1. ตั้งคณะทำงานดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมแล้วสำรวจและรวบรวมบุคคลที่เป็นตัวอย่างทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม ในการให้ความรู้การถ่ายทอดคุณค่าทางศาสนา ความเชื่อและวัฒนธรรมในท้องถิ่นเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังสำรวจและรวบรวมสถานที่หรือแหล่งที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดและพัฒนาคุณค่าทางคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนสำรวจรวบรวมประเพณี พิธีกรรม กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

2. จัดหมวดหมู่และรายละเอียดองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญา พิธีกรรมทางศาสนา กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เสริมสร้างความสมานฉันท์เพื่อการบริการและใช้ประโยชน์

3. ประชุมปรึกษาหารือกันระหว่างชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น ผู้รู้ทางด้านศาสนาอย่างต่อเนื่องในการดำเนินงาน

4. ส่งเสริมบทบาทและภารกิจหน้าที่ให้ผู้รู้ ผู้นำ ที่เกี่ยวข้องตามความถนัดของตนเพื่อให้จัดกิจกรรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม เช่น ด้านพิธีกรรมทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น

2.4.5 จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา กับ เด็กและเยาวชน หรือประชาชนที่สนใจ

2.4.6 รวบรวมกลุ่มผู้สนใจแต่ละกลุ่มทำกิจกรรมในแต่ละด้านเพื่อให้เกิดการเกาะเกี่ยวอย่างต่อเนื่อง

2.4.7 บันทึกข้อมูลดังกล่าวไว้อย่างเป็นระบบเพื่อการศึกษาเรียนรู้ และเผยแพร่ในโอกาสต่อไป

2.4.8 ส่งเสริมให้ผู้รู้ได้ถ่ายทอดความรู้ทางศาสนาแก่เยาวชน ประชาชนทั่วไป ด้วยวิธีที่หลากหลายและจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2.4.9 นำความรู้ที่ได้รับไปเก็บรวบรวมไว้ที่ศูนย์ข้อมูลและห้องสมุดชุมชนเพื่อให้บริการต่อไป

5. แนวคิดเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม

ด้านลานวัฒนธรรม หมายถึงสถานที่ที่สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ศิลปะ กีฬา และการละเล่นของท้องถิ่นที่หลากหลาย มีคุณค่าของท้องถิ่น เช่น ศิลปะการแสดง การเล่นดนตรี กลอน นิทาน การละเล่น กีฬาพื้นบ้าน และการออกกำลังกายตามความเหมาะสมของท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อมุ่งหวังให้ชุมชนมีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่สมบูรณ์แข็งแรง และเกิดความสามัคคีในหมู่คณะและเป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ร่วมกัน และเพื่อก่อให้เกิดการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม และเพื่อเป็นที่พบปะสังสรรค์ของชาวบ้านในชุมชน ในการนี้ ลานวัฒนธรรม มีการดำเนินการ ดังนี้

5.1 ตั้งคณะทำงานสำรวจความต้องการของชุมชนในด้านกิจกรรมวัฒนธรรม ตลอดจนสำรวจและจัดทำรายละเอียดข้อมูลความรู้ในด้านศิลปะ ดนตรี กีฬาและการละเล่นพื้นบ้าน

5.2 บันทึกข้อมูลดังกล่าวไว้อย่างเป็นระบบเพื่อการศึกษาเรียนรู้ และเผยแพร่ในโอกาสต่อไป

5.3 ประชุมปรึกษาหารือกันระหว่างชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น ผู้รู้ทางด้านศาสนาอย่างต่อเนื่องในการดำเนินงาน

5.4 ส่งเสริมภารกิจหน้าที่ให้ผู้เกี่ยวข้องตามความถนัดของตนเพื่อให้จัดกิจกรรม และเชิญชวนคนในหมู่บ้านให้มาร่วมกิจกรรม

5.5 ส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมเพื่อจัดแสดงในเทศกาลต่างๆ เช่น การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน การประกวดและการสาธิตดนตรี จัดนิทรรศการ ฉายภาพยนตร์ การออกกำลังกายประจำวัน เป็นต้น

5.6 นำความรู้ที่ได้รับไปเก็บรวบรวมไว้ที่ศูนย์ข้อมูลและห้องสมุดชุมชนเพื่อให้บริการต่อไป

6. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์

จัดตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน หมายถึง แหล่งรวบรวมและจัดแสดงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้าน ท้องถิ่น บุคคลสำคัญผู้ทรงภูมิปัญญา บรรพบุรุษ เครื่องมือ วัตถุ ความเป็นมา การดำรงชีวิต การทำมาหากินของผู้คนในละแวกท้องถิ่น เป็นแหล่งรวบรวมและแสดงมรดกทางวัฒนธรรม วัตถุสิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ของท้องถิ่น

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านของศูนย์ฯ มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

6.1 ตั้งคณะทำงานพิพิธภัณฑ์ชุมชนแล้วจัดประชุมวางแผนการดำเนินงาน การเตรียมการด้านต่างๆ เช่น การกำหนดเนื้อหาการจัดในพิพิธภัณฑ์ การจัดหาวัตถุ สิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้และศิลปวัตถุที่จะนำมาจัดแสดง จัดหาสถานที่ การแสวงหาความรู้ทางวิชาการในการจัดพิพิธภัณฑ์ชุมชนและการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบทุกขั้นตอน

6.2 แบ่งหน้าที่และมอบหมายกันเก็บรวบรวม ศิลปวัตถุ หรือโบราณวัตถุประเภทต่างๆ ที่บ่งบอกถึงการดำเนินชีวิตประจำวันของกลุ่มชนในท้องถิ่น ประวัติความเป็นมา สภาพทางแวดล้อม สภาพธรรมชาติและพัฒนาการของชุมชน

6.3 จัดทำทะเบียนวัสดุสิ่งของและจัดเก็บอย่างเป็นระบบและปลอดภัย เพื่อรักษาและจัดเตรียมไว้สำหรับนำไปจัดแสดงในโอกาสต่อไปที่มีความพร้อมของอาคารสถานที่แล้ว

6.4 มอบหมายคณะทำงานให้จัดหาสถานที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์ชุมชน ที่เป็นสาธารณะที่อยู่ในชุมชนที่มีการคมนาคมสะดวก มีพื้นที่บริเวณกว้างพอสมควรเพื่อสะดวกต่อการใช้สอยและการปรับขยายขนาดพื้นที่ในอนาคต

6.5 ขอความร่วมมือช่างท้องถิ่นออกแบบอาคารสถานที่สำหรับจัดพิพิธภัณฑ์ชุมชนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุศิลปะที่จะจัดแสดง ตามสภาพความเหมาะสมของพื้นที่นั้น ซึ่งอาจเป็น

การออกแบบสำหรับใช้อาคารเก่าที่มีอยู่แล้ว แล้วจัดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตามความต้องการของท้องถิ่น

6.6 มอบหมายผู้รับผิดชอบในการจัดพิพิธภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมให้เดินทางไปศึกษาเรียนรู้ ฝึกความชำนาญทางด้านการจัดตั้ง การบริการ และการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านให้กลับมารับผิดชอบงานพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

6.7 เตรียมความพร้อมภายในห้องจัดแสดงผลงาน เช่น มีป้ายคำอธิบายที่ชัดเจน มีหนังสือเอกสารที่สามารถให้ความรู้ในเรื่องที่น่าสนใจ มีเนื้อหาดีคำอธิบาย บนของหรือวัตถุแต่ละชนิดที่นำมาจัดแสดง เพื่อให้คนมาชมแล้วมีความเข้าใจ และจัด โสตทัศนูปกรณ์ช่วยอธิบาย เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอย่างถ่องแท้

6.8 เปิดให้บริการด้วยการต้อนรับผู้เข้ามาชมอย่างอบอุ่นเป็นกันเองและประทับใจ เช่น ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเข้าชมที่ชัดเจน เป็นกัลยาณมิตร ผู้เข้าชมรู้สึกอบอุ่นจากการได้รับความรู้ และมีความประสงค์กลับมาชมกิจกรรมของเราอีกในโอกาสต่อไป

6.9 การบำรุงรักษาสภาพพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านให้สะอาด เรียบร้อย รักษาสภาพของบริเวณอาคารห้องแสดง ตลอดจนปรับทัศนียภาพให้พร้อมใช้การได้คืออยู่เสมอ

6.10 จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อดึงความสนใจของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามาใช้บริการพิพิธภัณฑ์ชุมชนอย่างคุ้มค่า

6.11 จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่และแนะนำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นให้บุคคลกลุ่มเป้าหมาย เช่น ครู นักเรียนทุกระดับ เยาวชน นักท่องเที่ยว ข้าราชการทุกสังกัดในพื้นที่ เป็นต้น ให้รู้จักและเข้ามาร่วมจัดกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์ในฐานะที่ทุกคนในชุมชนเป็นเจ้าของ

7. ศูนย์ความรู้และห้องสมุดชุมชน

ด้านศูนย์ความรู้และห้องสมุดชุมชน หมายถึงเป็นสถานที่รวบรวมข้อมูลเรื่องราวที่ได้จากการสืบค้น และจัดบันทึกเหตุการณ์สำคัญของชุมชนในลักษณะจดหมายเหตุของหมู่บ้าน จัดระบบการให้บริการ การศึกษาเรียนรู้ ค้นคว้าข้อมูล ความรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของชุมชน จากเอกสารและสื่ออื่นๆ ในรูปแบบห้องสมุด เป็นแหล่งค้นคว้าเอกสารข้อมูลหนังสือที่เป็นสารประโยชน์ และบันเทิงเพื่อทำให้บรรยากาศของการเรียนรู้มีเสน่ห์พากันค้นคว้าอย่างเป็นธรรมชาติ เรียบง่าย แต่เน้นเป็นเรื่องแก่นของความรู้สังคมท้องถิ่นที่หลากหลายและเรียนรู้สังคมรอบข้างให้เกิดประเด็นอธิบายความรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนถึงชุมชน พากันสร้างเสริมนิสัยรักการอ่าน การเรียนรู้ การค้นคว้าหาความรู้ใหม่ทันต่อเหตุการณ์ การเสวนาแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้กันทั้งชาวบ้านและลูกหลาน ทั้งจากผู้มีภูมิปัญญาในท้องถิ่น และนอกท้องถิ่น ทั้งใกล้ไกล กระตุ้น

เดือนให้ชาวบ้านนำความรู้มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ เหมาะสมกับการเป็นอยู่ของตนและท้องถิ่น เช่น นิทานของผู้คนเก่าก่อนซึ่งนับว่าเป็นวรรณคดีที่เก่าแก่ ถือเป็นรากเหง้าเล่าสืบต่อๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน เป็นต้น

ด้านศูนย์ความรู้และห้องสมุดชุมชน กลุ่มได้ดำเนินการตามแนวทางดังนี้

7.1 ตั้งคณะทำงานด้านศูนย์ความรู้และห้องสมุดชุมชน ดำเนินการเก็บรวบรวมความรู้ และข้อมูลจากกิจกรรมอื่นๆ ข้างต้นที่ได้กล่าวมาแล้ว มาจัดเก็บและเผยแพร่ ให้บริการ

7.2 ประชุมวางแผนการดำเนินงานรวบรวมข้อมูลเรื่องราวที่ได้จากการสืบค้น จากการบันทึกเหตุการณ์สำคัญของชุมชน ความรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของชุมชน และจากเอกสารหรือสื่ออื่นๆ ในลักษณะของจดหมายเหตุของหมู่บ้าน

7.3 จัดระบบให้บริการ การศึกษาค้นคว้า การยืมและการส่งคืน โดยจัดทำให้บริการของ การเรียนรู้มีเสน่ห์ในรูปแบบห้องสมุดให้เป็นแหล่งค้นคว้าเอกสาร ข้อมูลที่เป็นสาระรวมทั้ง การค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ทันทต่อเหตุการณ์และมีประโยชน์ต่อชุมชน

7.4 เสวนาแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้กันทั้งชาวบ้านและลูกหลานทั้งจากผู้มีภูมิปัญญา ในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น ชุมชนอื่นๆ ทั้งใกล้และไกล โดยเน้นความเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ ร่วมกัน

7.5 กระตุ้นเตือนให้ชาวบ้านพากันนำความรู้มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์เหมาะสมกับการเป็นอยู่ของตนและท้องถิ่น

7.6 เผยแพร่ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นหลัง เช่น เล่า นิทานพื้นบ้าน เพลงกล่อเด็ก สวดศักราช เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญในอดีตของท้องถิ่น เป็นต้น

7.7 เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางการค้นคว้า เผยแพร่ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นในการ นำไปตัดแปลงเทียบเคียงใช้ประโยชน์

7.8 ส่งเสริม สนับสนุนให้คนในชุมชนมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ เช่น รักการอ่าน รักการแสวงหา สืบค้นความรู้ใหม่ๆ การพูดคุยสรุปบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันอยู่อย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

7.9 จัดแสดง เผยแพร่และประชาสัมพันธ์กิจกรรมและความรู้ที่น่าสนใจของศูนย์ฯ ใน รูปแบบต่างๆ เช่น จัดนิทรรศการ การทำแผ่นพับ หอกระจายข่าว วิทยุชุมชน ปากต่อปากเล่าต่อกัน เป็นต้น

7.10 สนับสนุนให้เกิดกลุ่มผู้รักการอ่านและศึกษาค้นคว้า และผลักดันให้เกิดกิจกรรม ของกลุ่ม เช่น ประชุมพบปะปรึกษาหาทางถ่ายทอดความรู้แก่สถานศึกษา ศาสนสถาน ชุมชน และ ผู้สนใจทั่วไปเป็นระยะ ตลอดทั้งนัดหมายเวลาและสถานที่จัดการแสดงผลงานของแต่ละคนใน หมู่บ้านหรือพื้นที่บริเวณบ้านของตน เป็นต้น

7.11 ขอความร่วมมือ และมอบหมายภารกิจหน้าที่ในการให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทาง เป็นวิทยากรถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้ และการดำรงชีวิตที่ดำรงอย่างหลากหลายในท้องถิ่น ใน ฐานะที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม

7.12 ขอรับการสนับสนุนทุกด้านจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

แนวทางการบริหารงาน

การบริหารงานศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัด ตราด บริหารงานโดยคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งประกอบด้วย

คณะที่ปรึกษา มีหน้าที่ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ ชี้แนะแนวทางที่เหมาะสม ส่งเสริมพัฒนาศูนย์ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะ ตำบล ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกองจัดการบริหารส่วนจังหวัด ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอ เป็นต้น

ประธานกรรมการ เป็นผู้นำชุมชนที่มาจากการเลือกสรร กลั่นกรองจากคนในท้องถิ่นที่ ร่วมหารือกัน

กรรมการ ประกอบด้วยบุคคลที่มาจากผู้แทนหมู่บ้านต่างๆ ในตำบล เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สถานศึกษา ศาสนา หน่วยงานเอกชน (อพท.) ประชาชนชาวบ้าน ศิลปิน สาธารณสุข เกษตร วัฒนธรรม ผู้แทนองค์ประกอบแต่ละด้าน

กรรมการและเลขานุการ เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่มีความรู้ ความสามารถเข้าใจ ในจุดมุ่งหมาย แนวความคิดและกิจกรรมของโครงการ รวมทั้งมีทักษะในการประสานงาน ใน ชุมชนเป็นอย่างดี

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ ประกอบด้วยด้านต่างๆ เช่น

ศึกษา วิเคราะห์ สภาพปัญหาอุปสรรค วางแผน และกำหนดแนวทางแก้ปัญหาการ บริหารจัดการศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน

ดำเนินโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ปรับปรุง พัฒนาและแก้ไขปัญหา

ประชาสัมพันธ์ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ให้เผยแพร่ไปสู่ประชาชนอย่าง กว้างขวาง

ติดตามประเมินผลและสรุปรายงานผลการดำเนินการ โครงการศูนย์วัฒนธรรมไทย สายใยชุมชน

แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการในแต่ละด้าน

แสวงหาการสนับสนุนจากหน่วยงานนอกชุมชน

วัตถุประสงค์ของศูนย์

1. เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน ด้วยการมีส่วนร่วมในการคิด การรับผิดชอบ การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้พัฒนาวิถีชีวิตของชุมชนและสังคม

2. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยมิติทางวัฒนธรรม โดยการนำความหลากหลายทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น การมีศีลธรรม จริยธรรมตามหลักของศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมให้เกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน

3. เพื่อพัฒนาศักยภาพทุนทางสังคมที่มีรากฐานมาจากวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

4. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคมในการขับเคลื่อนโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนไปสู่ประชาชน

เป้าหมายของกลุ่ม

1. ประชาชนในชุมชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ได้มีโอกาสสืบค้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ซึ่งจะเป็นการสร้างความเข้าใจพื้นฐานของการดำเนินชีวิต และการครองตนภายใต้ระบบความเชื่อขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ซึ่งจะเป็นการสร้างความเข้าใจพื้นฐานของการดำเนินชีวิต และการครองตนภายใต้ระบบความเชื่อขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงาม ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาคน และองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อแสวงหาทิศทางและแนวทางการปกป้อง ดูแลและพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถป้องกันหรือแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนให้เกิดความอบอุ่นมั่นคงไปพร้อมกันในทุกๆ ด้าน

2. ประชาชนในชุมชนร่วมกันพัฒนาศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ให้เป็นศูนย์กลางในการศึกษา แลกเปลี่ยน เรียนรู้ และศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยใช้มิติทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมบูรณาการกับแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของประชาชนในชุมชน

3. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคมร่วมกันขับเคลื่อนโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนไปสู่ประชาชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกิดแก่ชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน

มีคณะทำงาน 37 คน โดยมีพระครูวิมลโสมนันท์ เจ้าคณะตำบลท่าโสม เป็นผู้บริหาร ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน และเป็นผู้บริหาร

ลักษณะการแบ่งงาน

กลุ่มแบ่งงานตามความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคลและให้ทุกคนสมัครใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมตามความสมัครใจของแต่ละบุคคล เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

กลุ่มเครดิตรายอื่น กลุ่มพัฒนาอาชีพการเลี้ยงหอยนางรม กลุ่มพัฒนาอาชีพการปลูกสัปะรด กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว กลุ่มพัฒนาสิ่งแวดล้อม กลุ่มพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม กลุ่มรักษ์ท่าโสม กลุ่มเยาวชนรักชาติ-รักถิ่น กลุ่มภูมิทัศน์วัฒนธรรม กลุ่มศิลปะการแสดงพื้นบ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มพัฒนาภูมิทัศน์วัฒนธรรม กีฬาพื้นบ้าน กลุ่มส่งเสริมการแต่งกายแบบไทยและส่งเสริมการใช้ผ้าไทย เป็นต้น

ลักษณะการประชุม

แบ่งการประชุมออกเป็นการประชุมประจำตามที่นัดหมายและการประชุมเร่งด่วนตามภารกิจที่ต้องปฏิบัตินอกเหนือจากที่มีในแผนงาน โครงการ กล่าวคือ หากเป็นการประชุมที่ต้องใช้ความคิดเห็นในการตัดสินใจของส่วนรวมจะดำเนินการโดยใช้ประชาคมในการตัดสินใจ การประชุมประชาคมหมู่บ้านจะประชุมทุกวันที่ 5 ของทุกเดือน กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ทุกวันที่ 12 ของทุกเดือน จำนวนครั้งที่ประชุมขึ้นอยู่กับความสำคัญเร่งด่วน เนื้อหาสาระที่สำคัญเป็นไปตามหนังสือเชิญประชุมและวาระการประชุม แต่หากมีภารกิจที่เร่งด่วนจำเป็นจะจัดการประชุมใช้วิธีปรึกษาหารือเฉพาะกิจกับผู้ที่เป็นแกนนำที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานภาครัฐ เอกชนที่มาร่วมประชุม

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม สถานีอนามัยตำบลท่าโสม โรงเรียนวัดท่าโสม โรงเรียนวัดสลัก โรงเรียนบ้านอ่างกะปอง โรงเรียนบ้านคลองศอก กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในเขตตำบลท่าโสม สภาวัฒนธรรมอำเภอเขาสมิง สภาวัฒนธรรมตำบลท่าโสม ภาคเครือข่ายด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม องค์กรพัฒนาพื้นที่พิเศษอย่างยั่งยืน หมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง (อพท.) ผู้จัดการสนามบินตราด

พระราชสุเมธภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดตราด พระครู โนมิตวิริยะคุณ เจ้าคณะตำบลหนองโสน เป็นที่ปรึกษา ให้คำปรึกษาเรื่องเกี่ยวกับด้านพระพุทธศาสนา การพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ในตำบลและการพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน การขยายผลและการดำเนินกิจกรรมของวัดที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ทั้งภายในและภายนอกจังหวัด อำเภอ และตำบล ผู้ว่าราชการจังหวัดตราด วัฒนธรรมจังหวัดตราด

นายอำเภอเขาสมิง หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอทุกส่วนราชการและหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดทุกส่วน ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดตราด ให้คำปรึกษาหารือในด้านการพัฒนาและสนับสนุนการบริหารจัดการศูนย์ตามภารกิจและสิ่งที่จะเอื้ออำนวยและสนับสนุนได้ เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด จะให้การสนับสนุนนักวิชาการวัฒนธรรม ลงมาร่วมปฏิบัติงานวิชาการและพัฒนาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตั้งแต่เริ่มจนถึงปัจจุบัน เป็นต้น

ทุนการดำเนินงานมาจากการบริจาคผ่านพระครูวิมล โสมนันท์ เจ้าคณะตำบลท่าโสม และงบประมาณบางส่วนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม และภาคเอกชน สนับสนุน และดำเนินการ จัดสรรตามกรอบงานและภารกิจ

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

กลุ่มได้ดำเนินการพัฒนาตามศักยภาพและความต้องการของประชาชนในพื้นที่เป็นหลัก โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการบริหารจัดการและมอบหมายงาน โดยใช้พื้นที่ความรู้ความสามารถ และความสมัครใจ ทำให้ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม พัฒนาเรียนรู้ เข้าใจบทบาทของตนเองและชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมลงมือกระทำจริง และร่วมแก้ไขปัญหาของศูนย์ ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี มีความหวังเห็น รักถิ่นฐาน สร้างศูนย์การเรียนรู้ จัดห้องสมุดชุมชนเพื่อใช้เป็นแหล่งค้นคว้า

ปัจจัยเชิงปริมาณ

สนับสนุนให้ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น จัดตั้งศูนย์รวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม ส่งเสริมการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และเผยแพร่วัฒนธรรมและวิถีชีวิตไทยในชุมชน โดยดำเนินงานในรูปแบบของ “ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม” ตำบลท่าโสม อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ขึ้นในปีงบประมาณ 2546 จำนวน 1 แห่ง

ปัจจัยเชิงคุณภาพ

1. ประชาชนในชุมชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ได้มีโอกาสสืบค้น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตไทย ซึ่งจะเป็นการสร้าง ความเข้าใจพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและครองตน ภายใต้วรรณมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ตลอดจนส่งเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาคน และองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อแสวงหาทิศทาง และแนวทางการปรับปรุง ดูแลและพัฒนาชุมชนให้ เข้มแข็ง สามารถป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชนให้เกิดความมั่นคง ไปพร้อมกันทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขปัญหาความยากจน ปัญหาเสพติดและ ปัญหาความประพฤติมิชอบในชุมชน

2. ประชาชนในชุมชนร่วมกันพัฒนาศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม ให้เป็น ศูนย์กลางในการศึกษา แลกเปลี่ยน เรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยใช้มิติ ทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ผนวกกับพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

กิจกรรมของกลุ่มที่ได้ดำเนินการมี ดังนี้
การอบรมเพิ่มความรู้

ทางศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสมไม่มีโอกาสในการพัฒนาบุคลากรมากนักกล่าวคือ ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสมเป็นองค์กรที่ปฏิบัติงาน โดยใช้อาสาสมัครเข้ามาปฏิบัติงานตามความสมัครใจ จึงมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและบุคลากรของศูนย์ส่วนหนึ่งมีภารกิจต้องปฏิบัติงานประจำของตนเอง จะพัฒนาต่อเมื่อสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด หรือสภาวัฒนธรรมจังหวัดตราด และสภาวัฒนธรรมอำเภอเขาสมิง จัดโครงการฝึกอบรมหรือศึกษาดูงานศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม ก็จะดำเนินการจัดส่งบุคลากรเข้ารับการพัฒนาตามขีดความสามารถ เช่น จัดส่งผู้นำด้านวิชาการของศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม เข้ารับการฝึกอบรมภูมิทัศน์วัฒนธรรม ณ จังหวัดเชียงใหม่ ส่งเข้ารับการฝึกอบรมสื่อศิลปในพื้นที่ ณ กรุงเทพมหานคร จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดฉะเชิงเทรา จัดส่งเข้ารับการฝึกอบรมแกนนำชุมชนอาสาวัฒนธรรมปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาขีดความสามารถด้านวิทยากรท้องถิ่นเรื่องรักชาติ รักถิ่น พัฒนาผู้นำโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ณ จังหวัดขอนแก่น นอกจากนี้ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม ได้พัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรให้มีความสามารถด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม ได้ทำการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากร โดยใช้ศูนย์เป็นที่ปฏิบัติ ฝึกอบรมแก่เด็ก เยาวชนในพื้นที่และต่างจังหวัด ปีละหลายรุ่น นี่เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสมได้ริเริ่มและพัฒนากระบวนการ โดยให้ทุกภาคส่วนและแกนนำของศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนได้พัฒนาและเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้

การศึกษาดูงาน

ศูนย์ฯ ได้นำแกนนำชุมชนของกลุ่มไปศึกษาดูงานเพิ่มเติม อาทิเช่น

1. ศึกษาดูงานกลุ่มอาชีพช่างฝีมือพื้นบ้าน ณ จังหวัดเพชรบุรี
2. ศึกษาดูงานชุมชนวัฒนธรรมอาสาปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ณ ชุมชนคอยรัศมีดีควา เขตหนองจอก มีนบุรี กรุงเทพมหานคร และบ้านจ่ารุง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง
3. ศึกษาดูงานจัดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเขายี่สาร พิพิธภัณฑ์วัดม่วง จังหวัดราชบุรี พิพิธภัณฑ์อุทยาน ร.2 จังหวัดสมุทรสงคราม
4. ศึกษาดูงานโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ณ ชุมชนบ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี
5. ศึกษาดูงาน ณ จังหวัดนครปฐม

6. ศึกษาคุณงานด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม ณ จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง
7. ศึกษาคุณงานด้านวิชาการ ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร
8. ศึกษาคุณงาน ณ จังหวัดนครราชสีมา
9. ศึกษาคุณงาน ณ จังหวัดขอนแก่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากลุ่มได้แบ่งงานตามความสมัครใจและความสามารถของกลุ่ม การเก็บข้อมูลก็เช่นเดียวกัน ทางกลุ่มมอบหมายให้นางสาวสุวรรณี ทวารศ ครู โรงเรียนบ้านคลองศอก และนางสุวรรณรัตน์ มนัสสนิท ครู โรงเรียนวัดสลัก เป็นแกนนำกลุ่มเก็บข้อมูลทั้งหมด โดยแบ่งเนื้อหาและความรับผิดชอบ และสร้างเครือข่ายโดยพระครูวิมล โสมนันทน์ จะมอบหมายให้ครูและนักเรียนภายในตำบลท่าโสมเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน เมื่อได้ข้อมูลตามที่ต้องการแล้วจึงนำมาสรุปเป็นรูปเล่มเนื้อหาทางวิชาการ สำหรับด้านวิชาการทางศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ตำบลท่าโสม ได้ตระหนักและเห็นคุณค่าด้านการเก็บข้อมูล ได้ให้ความสำคัญด้านนี้มาก ผู้ที่ดำเนินการพระครูวิมล โสมนันทน์ ได้คัดเลือกนักวิชาการท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ เมื่อได้ข้อมูลที่รวบรวมไว้ก็จะเชิญชุมชนนักวิชาการที่ปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชาคมเพื่อรับฟังแสดงข้อคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ เสนอแนะแนวทาง และสรุปเป็นฐานข้อมูลทางชุมชน

ความภูมิใจ

จากผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม ได้รับการยกย่องจากผู้มาเยือนและเหนือสิ่งอื่นใด ทางศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสมแห่งนี้เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนท่าโสมอย่างแท้จริง รางวัลแห่งความภาคภูมิใจอันเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วนและเจ้าของวัฒนธรรม ที่ได้รับ อาทิเช่น

1. วัดพัฒนาตัวอย่าง
2. วัดพัฒนาตัวอย่างศิเค่น
3. ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนศิเค่น
4. เสาเสมาทองคำจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี

การประสานงานกับหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน หรือองค์กรอื่นๆ

การดำเนินงานศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม สัมฤทธิ์ผลได้อย่างเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องสร้างกระบวนการและกลไกการมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการ โดยแต่ละภาคีจะมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนแตกต่างกันไป ดังนี้

หน่วยงานภาครัฐ ได้ปรับบทบาทจากผู้สั่งการมาเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกเพื่อสร้างความเข้มแข็งของกลไกการมีส่วนร่วม และมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงภาค

ชุมชน เศรษฐกิจและสังคมเข้าด้วยกัน กลไกการบริหารจัดการหน่วยงานหลักในส่วนภูมิภาค ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าโสม องค์การบริหารส่วนจังหวัดตราด ส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง วัฒนธรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย เป็นต้น

กระบวนการ ขั้นตอนของการปฏิบัติงานของศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน

กระบวนการที่ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด ได้ปฏิบัติ คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเป็นแกนหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้บรรลุ ยุทธศาสตร์

ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด มีความเด่นด้านการพัฒนา คนในชุมชนให้เข้มแข็ง โดยใช้มิติด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน และมีจุดร่วมกันคือ “รักบ้านเกิด” ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม ได้ถ่ายทอดความรู้ ประกอบด้วยแกนหลัก 5 ด้าน ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มอาชีพ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ลานคนตรี กีฬา การละเล่นพื้นบ้าน พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน ศูนย์สารสนเทศและห้องสมุดชุมชน ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน มีความเชื่อมั่นว่า การพัฒนาใดๆ ก็ตามต้องมีฐานที่มั่นคง เมื่อฐานมั่นคงแล้วจะต่อเติมอย่างไรก็ปฏิบัติได้ง่ายเปรียบเหมือนคั้งคั้นไม้ หากมีรากแก้วที่แข็งแรงแล้ว ลำต้นย่อมเจริญเติบโต ได้อย่างสมบูรณ์ จากฐานความคิดนี้ท่านได้นำมาปฏิบัติงานในพื้นที่โดยวางรากฐานของประชาชนในพื้นที่จากรากเหง้าของตนเองก่อน โดยเริ่มต้นพัฒนาจากมิติทางศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้ฐานศาสนาและวัฒนธรรมเป็นฐานตัวตั้งในการพัฒนาทุกด้าน ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จดังที่ปรากฏในปัจจุบัน การถ่ายทอดของศูนย์ขึ้นอยู่กับกิจกรรมและกลุ่มเป้าหมายไม่ตายตัวใช้มิติด้านศาสนาและวัฒนธรรมเป็นตัวตั้งและขยายนำสู่ภาคปฏิบัติที่ต้องการเน้น เช่น โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน ศูนย์ใช้วิธีการรวมกลุ่มผู้สนใจในพื้นที่ดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ เมื่อเป็นรูปร่างที่ต้องการแล้วจึงมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบสานต่อโดยแบ่งงานออกเป็นกลุ่ม จัดฝึกผู้บรรยายในอาคารพิพิธภัณฑสถาน นำเสนอ เผยแพร่แก่ผู้มาศึกษาเรียนรู้เป็นการฝึกมารยาทการต้อนรับ การฝึกภาษา ฝึกหัดวิธีการพูดในที่สาธารณะ การนำเสนอ ผลงาน ปัจจุบันศูนย์ได้ฝึกหัดประชาชนในท้องถิ่นไว้หลายรุ่น ตั้งแต่เด็ก เยาวชน ผู้นำชุมชน เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคขององค์กร

1. ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม เป็นศูนย์รวมและพัฒนา “คน” เป็นหลัก สิ่งที่ศูนย์ต้องการเร่งด่วนได้แก่ คลังสมอง ความรู้ภาควิชาการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
2. ห้องสมุด ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม ต้องการงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด เพราะหนังสือเป็นหัวใจในการพัฒนาคนให้มีความรู้

3. อาคารพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน เป็นสิ่งบอกเล่าเรื่องราวของท้องถิ่นที่ต้องการบอกผ่านให้ผู้มาเยือนได้รับรู้เรื่องราวของท้องถิ่น ขณะนี้ศูนย์ต้องการปรับปรุงการนำเสนอเรื่องราวโดยต้องการนำเสนอรูปแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีชีวิต

4. ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนตำบลท่าโสม เป็นศูนย์ที่ตั้งอยู่ในบริเวณวัดต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดบุคลากรด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

แนวทางการแก้ไขปัญหา

ปัญหาเด็กและเยาวชน เพราะอนาคตเด็กและเยาวชนเป็นกำลังที่สำคัญอย่างยิ่งของประเทศชาติ ที่ผ่านมามีปัญหาในกลุ่ม ทางศูนย์ก็จะแก้ปัญหาโดยวิธีการใช้กลยุทธ์ “ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี” เข้ามาแก้ไขปัญหาทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นกลยุทธ์เสริมส่ง หรือกลยุทธ์เสริมสร้าง กลยุทธ์ปรับปรุง โดยวิเคราะห์จากจุดอ่อน จุดแข็ง แล้วนำมาสู่แผนงาน โครงการ ซึ่งทางศูนย์ได้เชื่อมโยงพันธมิตรกับกลุ่มองค์กรอื่นๆ อยู่เสมอ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากร

แนวคิดเกี่ยวกับระบบบริหารศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน

ในการศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารจัดการศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการ การเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ผู้ศึกษาจึงได้นำแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารจัดการที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเฉพาะที่สัมพันธ์กับการศึกษา ดังนี้

1. ความหมาย รูปแบบและลักษณะของการบริหารจัดการ

1.1 กิติ ตย์คานนท์ ได้เสนอความหมายของการบริหาร ไว้ว่า การบริหารเป็นงานของหัวหน้าหรือผู้นำ ที่กระทำเพื่อให้กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันทำงานให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (กิติ ตย์คานนท์ ; อ้างใน สมชาย ภคภาสวิวัฒน์. 2543 : 12)

1.2 สมยศ นาวิการ ได้ให้ความหมายของการบริหาร ไว้ว่า การบริหารเป็นสาขาที่มีการจัดระเบียบอย่างเป็นระบบ มีหลักการ กฎเกณฑ์ และทฤษฎีอันเกิดจากการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ ใช้ประโยชน์ในการบริหารงาน การบริหารจึงเป็นศาสตร์ ถ้าพิจารณาในการบริหารงานที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะที่นำประยุกต์ใช้เป็นลักษณะศิลป์ (สมยศ นาวิการ. 2530 : 33)

1.3 สมพงษ์ เกษมสิน อธิบายว่า การบริหารเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบกันตามกระบวนการบริหาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมพงษ์ เกษมสิน. 2521 : 13-14)

1.4 ชงชัย สันติวงษ์ ได้ให้ความหมายของการบริหาร คือ การทำงานต่างๆ ให้เสร็จลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำ โดยมีทรัพยากรด้านบุคคลเข้าร่วมทำงานในองค์การ ซึ่งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านเครื่องจักร อุปกรณ์ วัสดุคิบ เงินทุนและข้อมูลสารสนเทศต่างๆ (ชงชัย สันติวงษ์. 2543 : 11 – 12)

โดยสรุป การจัดระบบบริหารศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนที่ดี ก็คือมีผลต่อการจัดการบริการภายในศูนย์ฯ ชุมชนเอง และต่อการจัดกิจกรรมศูนย์ชุมชนด้วย นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การจัดระบบบริหารศูนย์ฯ บรรลุตามวัตถุประสงค์ คือ การเข้าใจแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องไปในทิศทางเดียวกันทุกระดับ ตั้งแต่ระดับกำหนดนโยบาย ระดับตำบล อำเภอ และระดับผู้ปฏิบัติ ดังนี้

1. ระดับจังหวัด หรือระดับกำหนดนโยบาย ถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญประการแรกต่อความสำเร็จของวัตถุประสงค์ศูนย์ฯ เพราะถ้าแนวคิดหลักการ ไม่ถูกต้องชัดเจน จะทำให้เกิดความเข้าใจสับสนในระดับปฏิบัติ ดังนั้น บทบาทหน้าที่ที่สำคัญในระดับจังหวัด มีดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ และปรัชญาของการก่อตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนอย่างถ่องแท้ ให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงวัฒนธรรม

1.2 การพัฒนาสถานที่ที่มีอยู่ให้เป็นศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน และมีการกำหนดระดับของศูนย์

1.3 จัดแบ่งหน้าที่ในศูนย์ให้เข้ากับผู้ปฏิบัติ

1.4 กำกับการดำเนินงาน โดยใช้งบประมาณโครงการต่างๆ ที่เกิดจากการประชาคมติและทำประชาคมแล้ว เป็นตัวควบคุมกำกับการดำเนินงาน รวมทั้งมีการสร้างตัวชี้วัดในการดำเนินงานของศูนย์ ทั้งนี้ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติจะต้องเข้าใจตัวชี้วัดที่สำคัญให้ตรงกัน

1.5 จัดระบบติดตามควบคุมกำกับ นิเทศและประเมินผล

2. ระดับอำเภอ

ในระดับอำเภอ จะต้องมืองค์กรบริหารจัดการงานวัฒนธรรม คือ คณะกรรมการบริหาร CUP หรือ เรียกว่า CUP Board เพื่อให้องค์กรนี้มีความคล่องตัวมากขึ้นในระยะเปลี่ยนผ่าน โดยมีผู้มีอำนาจแต่งตั้ง คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด โดยอาจแต่งตั้งวัฒนธรรมอำเภอ แล้วแต่ความเหมาะสม โดยมีบทบาทหน้าที่ในระดับอำเภอ เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับศูนย์วัฒนธรรมชุมชน ดังนี้

2.1 กำหนดบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานในศูนย์ฯ ให้ชัดเจน การแบ่งบทบาทของคณะกรรมการที่ปฏิบัติงานศูนย์ฯ ซึ่งประกอบด้วย ประธานศูนย์ รองประธาน เลขานุการ กรรมการ ต่างๆ สามารถกำหนดได้ในบทบาทที่เป็นลักษณะการทำงานเป็นทีม ที่ให้บริการหรือจัดกิจกรรมตามโครงการต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ถึงแม้จะแบ่งบทบาทกันทำ แต่ปฏิบัติจริงต้องมีบทบาทร่วมกัน

2.2 การจัดระบบบริหารข้อมูลในศูนย์ฯ ได้แก่ ข้อมูลระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับหมู่บ้าน เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดระบบประชาสัมพันธ์ เป็นการสนับสนุนให้คนในชุมชน ส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังทราบถึงความสามารถของคนในชุมชน ซึ่งอาจจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาศูนย์ พัฒนาคอนในสังคมก็ได้

2.3 การจัดสรรเงินโครงการต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ

2.4 การจัดให้มีวัสดุ ครุภัณฑ์ให้แก่ศูนย์ฯ เพื่อให้การให้บริการต้องมีประสิทธิภาพ เช่น ยานพาหนะ ระบบสื่อสาร ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และอื่นๆ

2.5 การควบคุมกำกับ ติดตาม และประเมินผลของศูนย์อย่างต่อเนื่อง

3. ระดับตำบล

3.1 วางแผนและกำหนดขั้นตอนการระบบบริหารและการดำเนินงานในศูนย์ฯ

3.1.1 ประชุมชี้แจงชาวบ้าน สร้างการรับรู้

3.1.2 คัดเลือกกรรมการศูนย์ฯ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและมีการตรวจสอบในศูนย์ฯ

3.1.3 ดำเนินกิจกรรมของศูนย์ฯ ควบคู่กับการดำเนินกิจกรรมในชุมชน เช่น เวที

ประชาคม งานบุญประเพณี เพื่อค้นหาส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของชุมชน

3.2 การจัดระบบบริหารภายในและการมอบหมายงานในศูนย์สุขภาพชุมชน

3.2.1 การจัดบริหารหลักในศูนย์ ประกอบด้วย

3.2.1.1 การลงทะเบียนรับสมัครสมาชิกศูนย์ โดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ

3.2.1.2 การจัดบริการหลัก (งานทั่วไปเช่น ติดต่อประสานงาน ดำเนินการจัด

กิจกรรมต่างๆ จัดทำป้ายนิเทศ ศึกษาดูงาน นำกิจกรรมและผลงานไปเผยแพร่ จัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ จำนวน 2 คน

3.2.1.3 การจัดระบบบริการต่างๆ เช่น ออกเยี่ยมบ้านสมาชิก การประชาสัมพันธ์กิจกรรมตามโครงการที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ โดยเผยแพร่ทั้งแบบเชิงวิชาการ และเชิงประยุกต์ บริการให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาชีพท้องถิ่น ฯลฯ

3.3 การมอบหมายงานการจัดรับผิดชอบและให้บริการต้องจัดให้ตรงกับความรู้ความสามารถ โดยหากไม่มีคณะกรรมการท่านใด ที่มีความพร้อมทางด้านความรู้ ควรจัดให้มีการฝึกอบรม และเพิ่มพูนทักษะก่อน

3.4 การจัดระบบการทำงานให้เชื่อมกับชุมชน

การจัดระบบการทำงานของศูนย์ฯ ต้องจัดให้สามารถเชื่อมกับชุมชนได้ กล่าวคือ ต้องให้บริการในเวลาที่เหมาะสม มีเวลาที่จะออกไปทำงานกับชุมชน จึงจะสามารถรักษาระดับความศรัทธาของประชาชนได้

3.5 การจัดระบบบริหารทรัพยากร

การจัดระบบบริหารเงิน วัสดุครุภัณฑ์ ในศูนย์ฯ นั้น จะต้องมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินในศูนย์ฯ ของตนเองได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือมีความใกล้เคียงกับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ต.ท่าโสม อ.เขาสมิง จ.ตราด ดังนี้

กนกรัตน์ วงษ์ภาพสินธุ์ (2545 : 81 – 82) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนบ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การได้รับการฝึกอบรม การได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร ความเข้าใจนโยบาย ปรัชญา หลักการวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน ความคาดหวังในผลประโยชน์และการมีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการใน 4 เรื่อง คือ (1) การบริหารบุคลากร (2) การบริหารงบประมาณ (3) การบริหารจัดการทั่วไป (4) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเชิงบวก ส่วนปัจจัยด้านภูมิหลังของคณะกรรมการกองทุนมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการบริหารจัดการกองทุนน้อยมาก

ในเรื่องปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่า มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ ขาดแรงจูงใจ ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ ค่าตอบแทน สวัสดิการ ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ไม่มีแผนการดำเนินงานประจำปี ทำให้ขาดเป้าหมายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน การจัดทำบัญชีและทะเบียนกองทุนมีความยุ่งยากซับซ้อน บัญชีไม่เป็นปัจจุบัน ไม่สามารถตรวจสอบได้ ขาดการประชาสัมพันธ์งานและขาดการติดตาม ส่งเสริมสนับสนุนแก่สมาชิกที่กู้ยืมเงิน อีกทั้ง

คณะกรรมการกองทุนไม่มีสำนักงานกองทุนที่เป็นเอกเทศ ขาดการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอกและไม่มีการทำงานในลักษณะเครือข่ายแลกเปลี่ยนการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุน มีดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการดำเนินการฝึกอบรมให้คณะกรรมการกองทุนอย่างต่อเนื่อง
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนเอกสาร คู่มือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุน
3. ควรมีการสร้างแรงจูงใจ สวัสดิการหรือผลตอบแทนที่คุ้มค่าควรสนับสนุนให้มีการทัศนศึกษาดูงานของกองทุนหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จข้อเสนอแนะในเรื่องการวิจัยและพัฒนา
4. ควรศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในด้านต่าง ๆ และแนวทางการพัฒนาให้สมาชิกและคณะกรรมการกองทุนในหมู่บ้านและชุมชนในเรื่องการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี มีความเอื้ออาทรต่อกัน
5. ควรให้มีการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและแนวทางการบูรณาการกองทุนในหมู่บ้านและชุมชนให้เกิดการสอดคล้องกัน
6. ควรมีการศึกษาผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในภาพรวมของประเทศเพื่อสรุปเป็นบทเรียน (กนกรัษต์ วงษ์กาฬสินธุ์. 2545 : 81 – 82)

อ้อยทิพย์ เกตุเอม (2544 : 195 – 197) ได้ศึกษาเรื่อง การติดตามการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ศึกษาเฉพาะกรณี 5 หมู่บ้านใน จังหวัดนครราชสีมา โดยการคัดเลือกหมู่บ้านเป้าหมายดังนี้ (1)มีความพร้อมสูง (2)มีความพร้อมปานกลางแต่มีประสบการณ์การรวมกลุ่มทำธุรกรรมการเงิน(3)ไม่มีประสบการณ์ด้านการรวมกลุ่มแต่สังคมมีความสามัคคีเอื้ออาทรต่อกัน คณะผู้ศึกษาได้ศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนทั้ง 5 แห่งพบว่าทุกหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านเก่าแก่อายุระหว่าง 100 - 200 ปี ผู้คนมีความสัมพันธ์ตามระบบเครือญาติ เป็นชุมชนเกษตรกรรม ใช้ระบบสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส).กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตธนาคารหมู่บ้าน รวมทั้งสินเชื่อระบบที่มีดอกเบี้ยสูงมาก ทุกหมู่บ้านมีประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมธุรกรรมทางการเงินจากหลาย ๆ แห่ง แม้จะล้มเหลวบ้าง แต่ชาวบ้านก็ถือว่าเป็นบทเรียน

ในเรื่องการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ทุกหมู่บ้านได้มีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนตามระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรี ในบางหมู่บ้านได้มีการกำหนดคุณสมบัติของ

คณะกรรมการกองทุนเพิ่มเติม โดยเฉพาะกรณีคุณธรรมและจริยธรรม และการมีประสิทธิภาพในการทำงานที่ดี บางหมู่บ้านได้มีการกำหนดให้กระจายไปทุกคุ้มเท่า ๆ กัน

ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า

1. ปัญหาที่เกิดจากสมาชิก

1.1 สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สมาชิกและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านขาดความสามัคคี มีการแบ่งพรรคพวกหวาดระแวงกัน

1.2 สมาชิกมีหนี้สินเดิมอยู่มาก การกู้ยืมจากกองทุนอาจทำให้เกิดการหมุนเวียนหนี้สินและจะส่งผลให้มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นจากเดิม

2. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2.1 คณะกรรมการกองทุนขาดประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน

2.2 คณะกรรมการบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนในระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจกับสมาชิก

2.3 คณะกรรมการกองทุนฯ ส่วนใหญ่มีงานประจำอยู่แล้ว ทำให้มีเวลาในการประชุมการบริหารจัดการที่ต่อเนื่องและบางคนยังขาดจิตสำนึกในเรื่องความเสียสละต่อส่วนรวม

3. ปัญหาที่เกิดจากธนาคารที่เกี่ยวข้องและบุคคลภายนอก ธนาคารออมสินมีภาระเรื่องงานประจำที่มากอยู่แล้ว กฎระเบียบในการให้กู้ยืมเงิน การโอนเงินให้แก่สมาชิกยังไม่ชัดเจน ผู้บริหารธนาคารสาขาจึงไม่สามารถตัดสินใจได้ในบางกรณีให้เกิดความล่าช้า นอกจากนี้บุคคลภายนอกที่มีข้อขัดแย้งกับคณะกรรมการกองทุนบางแห่งได้ให้ข้อค้านลบทำให้สมาชิกไม่มั่นใจในเรื่องการจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังนี้

3.1 ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดการเวทีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในรอบ 6 เดือน ในระดับหมู่บ้านและในภาพรวมทั้งประเทศ เพื่อค้นหาประสิทธิภาพทางการป้องกัน แก้ปัญหาและพัฒนา

3.2 ควรมีการส่งเสริมให้หมู่บ้านที่เป็นกรณีตัวอย่างให้เป็นแกนกลางในการเรียนรู้หมู่บ้านรอบข้างและเป็นแกนหลักในการสร้างเครือข่ายในระดับใกล้เคียง

3.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรได้รับความรู้ในด้านการให้บริการสินเชื่อการวิเคราะห์โครงการที่มีประสิทธิภาพ

3.4 ควรมีการส่งเสริมการวิจัยการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในพื้นที่กรณีศึกษาเพื่อให้สามารถสรุปบทเรียนการดำเนินงานที่ชัดเจนขึ้น

3.5 ควรมีการศึกษาผลกระทบของการให้บริการสินเชื่อกองทุนหมู่บ้านต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

3.6 ควรมีการศึกษาผลกระทบจากกองทุนหมู่บ้านที่มีต่อระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชน โครงสร้างอำนาจชุมชน วิถีชีวิตของชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบองค์รวมต่อไป (อ้อยทิพย์ เกตุเอม และคณะ. 2544 : 195 – 197)

รวีวรรณ ศิริสมบุรณ์ (2545 : 748) ได้ศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานในศูนย์สุขภาพชุมชนจังหวัดสระบุรี พบว่า มีปัญหาในด้านการบริหารจัดการในศูนย์สุขภาพชุมชนเนื่องจากความขัดแย้งระหว่างความรับผิดชอบด้านงบประมาณดำเนินการที่ขึ้นอยู่กับโรงพยาบาล คู่สัญญาหลัก (แม่ข่าย) และบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์สุขภาพชุมชนนอกโรงพยาบาล ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และความไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน จึงทำให้การดำเนินงานในศูนย์สุขภาพชุมชนขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบางอำเภอที่คณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอ (คปสอ.) ไม่สามารถประสานงานกันได้ จึงยังไม่พบแผนซึ่งแสดงความก้าวหน้า เช่น แผนพัฒนาบุคลากร แผนการปฏิบัติงานเชิงรุกเพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณสุขในพื้นที่

ปภัศพร พันธุ์จุม (2546 : 94 – 95) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการของศูนย์สุขภาพชุมชนเครือข่ายพัฒนาระบบบริการของสถานบริการและหน่วยงานสาธารณสุขใน ส่วนภูมิภาค (พบส.) โชน 3 จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่ากลุ่มผู้รับบริการส่วนมากจะจ่ายค่ารักษาพยาบาลโดยใช้บัตรทอง 30 บาท และเหตุผลในการเลือกรับบริการที่ศูนย์สุขภาพชุมชน เพราะใกล้บ้าน และส่วนมากได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับโรคที่เจ็บป่วยและวิธีการปฏิบัติตัว กลุ่มผู้ปฏิบัติงานและกลุ่มผู้รับบริการ พบว่า ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันระบบบริหารจัดการโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับสภาพปัจจุบันระบบบริหารจัดการด้านบริหารจัดการ ส่วนกลุ่มผู้รับบริการ พบว่า อายุมีความสัมพันธ์ทางลบกับสภาพปัจจุบันระบบบริหารจัดการด้านงบประมาณและด้านบริหารจัดการ

บารุง สุขพรรณ (2529 : 101-103) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยต่อประชาชน ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. ขาดการควบคุมและอำนวยการ ทั้งนี้เพราะงานวัฒนธรรมเป็นงานที่ฝักกับหน่วยงานอื่น ๆ จำเป็นจะต้องใช้ทรัพยากรของหน่วยงานนั้น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นเพียงผู้สนับสนุนงบประมาณบางส่วนเท่านั้น งานจึงเป็นข้อจำกัด 6M คือ จำกัดในเรื่องคน จำกัดในเรื่องเงินจำกัดในเรื่องเครื่องมือ จำกัดด้านวัสดุอุปกรณ์ จำกัดด้านการจัดการการบริหาร จำกัดด้านการติดตามผล

2. ขาดผลงานที่ดี จากข้อจำกัดดังกล่าวข้างต้น 6 ประการ จึงเป็นสาเหตุให้ผลลัพธ์ที่จะไปสู่ประชาชนได้ผลตามประสงค์เท่าที่ควร แต่งานศูนย์อาจมีทรัพยากรจากภายนอกมาช่วยสนับสนุน อาจจะทำให้ผลงานก้าวหน้าขึ้น ผลลัพธ์ 6 ประการมีดังนี้

2.1 ปริมาณงานที่ได้รับมาน้อยตามกิจการที่ทำ

2.2 คุณภาพมีมาน้อยตามกิจกรรม

2.3 ค่าใช้จ่ายตามงบประมาณที่ได้รับจากหน่วยงานและได้รับการสนับสนุนจากภายนอก

2.4 เวลา ความจำเป็นและสอดคล้องกับความสนใจของประชาชนและสอดคล้องกับประเพณี วัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น

2.5 สถานที่ตามแต่ละท้องถิ่น

2.6 ผลผลิตและการบริการประชาชนได้เข้าถึงประชาชนมากน้อยเพียงใด

ทั้งข้อ 1 และ ข้อ 2 เป็นหลักพื้นฐานที่ศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัดประสบอยู่ กล่าวคือ ทุกสิ่งทุกอย่างจำเป็นต้องขึ้นอยู่กับผู้บริหารของแต่ละศูนย์ถ้าศูนย์ได้รับการสนับสนุนด้วยดีจะทำให้กิจกรรมส่งผลในทางที่ดีและประชาชนจะได้รับประโยชน์ได้อย่างดีด้วย